

Motion till riksdagen 2025/26:2271

av Sten Bergheden (M)

Tydliga mål för grundskyddet i pensionssystemet

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att införa tydliga mål för grundskyddet i pensionssystemet och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Inom grundskyddet i pensionssystemet är det främst garantipension och bostadstillägg som är vanliga förmåner. Tanken med ett grundskydd är att det ska ges till de som av olika orsaker inte kunnat få ihop en tillräcklig inkomstbaserad pension. Därtill har förväntningen varit att antalet personer med garantipension ska minska med åren, eftersom yngre pensionärer i genomsnitt har en större andel inkomstpension som följd av en högre sysselsättning än vad fallet är bland äldre pensionärer.

Det var cirka 30 procent av pensionärerna som för ett par år sedan hade garantipension utbetald, en siffra som minskat successivt sedan pensionsreformen. Men i augusti 2022 genomförde dock den förra regeringen en betydande höjning av garantipensionen. Följden blev att garantipensionen höjdes med som mest 1 000 kronor per månad före skatt, men också att antalet och andelen med garantipension ökade kraftigt. Eftersom garantipensionen är prisindexerad har den höga inflationen de senaste

åren inneburit en ordentlig uppräknig av garantipensionen, vilket i sin tur ytterligare utökat både nivån på densamma och hur många personer som uppbär garantipension.

Det har inneburit att det år 2025 rör sig om cirka 1,2 miljoner pensionärer som får garantipension, vilket är nära på en fördubbling jämfört med före höjningen av garantipensionen 2022. Idag har omkring 55 procent av alla pensionärer 66 år och äldre garantipension utbetalt. Med andra ord får över hälften av pensionärerna garantipension. En vanlig pensionär som arbetat i cirka 40 år med medellön får alltså numer grundskydd utbetalat, ett stöd tänkt för en minoritet som inte fått ihop ett långt arbetsliv.

Men en annan allvarlig konsekvens är att skillnaden mellan pensionen för den som arbetat lite och pensionen för den som arbetat ett långt arbetsliv är mycket liten eller obefintlig – alltså att det inte lönar sig att ha arbetat ihop sin pension. Detta betyder också att för många som idag närmar sig pension kommer det inte heller att löna sig att arbeta vidare något år eftersom avräkningen i garantipensionen minskar just denna förtjänst.

Det står därmed klart att denna utveckling avviker kraftigt mot vad som var tanken med grundskyddet. Utöver detta finns som nämnts också bostadstillägget, som inte bara är krångligt för den enskilde att ansöka om utan också numer innehåller det efter politiska beslut ett konsumtionsstöd utan koppling till själva bostadskostnaden.

Vidare har Pensionsmyndigheten påpekat att grundskyddet är ineffektivt, krångligt och har otydliga mål.

Sammantaget är denna situation varken rimlig eller rättvis. Det är å ena sidan viktigt att det lönar sig att ha arbetat för sin pension, och å andra sidan att grundskyddet i sin tur faktiskt utgör ett grundskydd för de som behöver det. Det är därför positivt att Pensionsgruppen har kommit överens om att göra en översyn av grundskyddet i ålderspensionssystemet.

I översynen och den kommande utredningen är det av vikt att det görs en gedigen analys och utvärdering av grundskyddet samt att det tas fram förslag för att införa tydliga mål för grundskyddet i pensionssystemet. Samtidigt är det helt grundläggande att det inom ramen för hela pensionssystemet blir mer lönsamt att ha arbetat. Det går därmed svårligen att bortse från grundskyddets många kopplingar till resten av systemet, och att utreda mindre delar av systemet utan att ha en helhetssyn kan bli kostsamt i längden. Därför vore det önskvärt att översynen av grundskyddet skulle ingå i en större översyn av hela pensionssystemet. En sådan helhetssyn har länge saknats och vore av godo för pensionerna i framtiden.

Sten Bergheden (M)